

השפעת גניבות כלי רכב על מחירי הביטוח

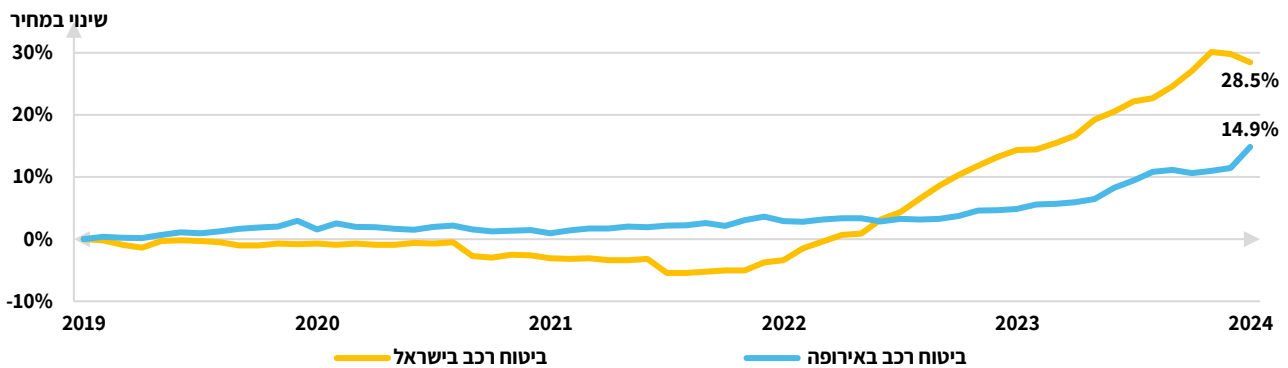
מסמך זה נכתב לקראת דיון של הוועדה לביטחון לאומי ב-29 בפברואר 2024 בנושא עלייה בגנבת כלי רכב. במסמך נכללים נתונים כלכליים על ביטוחי רכב, השינוי במדד מחירי ביטוחי הרכב בשנים האחרונות והגורמים המשפיעים על מחירים, לרבות מדדי מחירי כלי רכב וחלפים, מדדי ריכוזיות, גנבות רכב ותאונות דרכים.

1. נתונים כלכליים על ענף ביטוחי הרכב

השימוש ברכב פרטי מותנה בקיומה של פוליסת **ביטוח חובה**, שמבטחת מפני נזקי גוף לנהג הרכב, נוסעיו או מי שנפגע מהרכב.¹ בנוסף, באפשרות בעלי רכבים לעשות גם ביטוח רכב רכוש (להלן: **ביטוח מקיף**), שמבטח מפני נזקי רכוש שעלולים להיגרם לרכב המבוטח במקרים כגון התנגשות מקרית, גנבה ואסונות טבע, ומנזקי רכוש שנגרמו לצד שלישי. הרגולטור האחראי הוא הממונה על הביטוח ברשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון (להלן: רשות שוק ההון).

בתרשים 1 מוצג השינוי במדד מחירי ביטוח רכב בישראל ובמדינות האיחוד האירופי מינואר 2019 עד ינואר 2024.

תרשים 1: השינוי במדד מחירי ביטוח רכב בישראל ובאירופה (ינואר 2019 עד ינואר 2024)²

אפשר לראות כי מינואר 2019 עד ינואר 2024 מדד מחירי ביטוח רכב בישראל עלה בכ-**28.5%**, בהשוואה לעלייה של **14.9%** באיחוד האירופי. בתקופה 2019-2022 מחירי ביטוח רכב בישראל ירדו בהשוואה למדד באיחוד האירופי, ובתקופה ינואר 2022-ינואר 2024 המדד בישראל עלה בכ-**33%** בהשוואה לעלייה של כ-**12%** באיחוד האירופי.

לנוכח הפער בשינוי במחירי ביטוח רכב בישראל ובאיחוד האירופי, נשאלת השאלה מה הגורמים לפער?

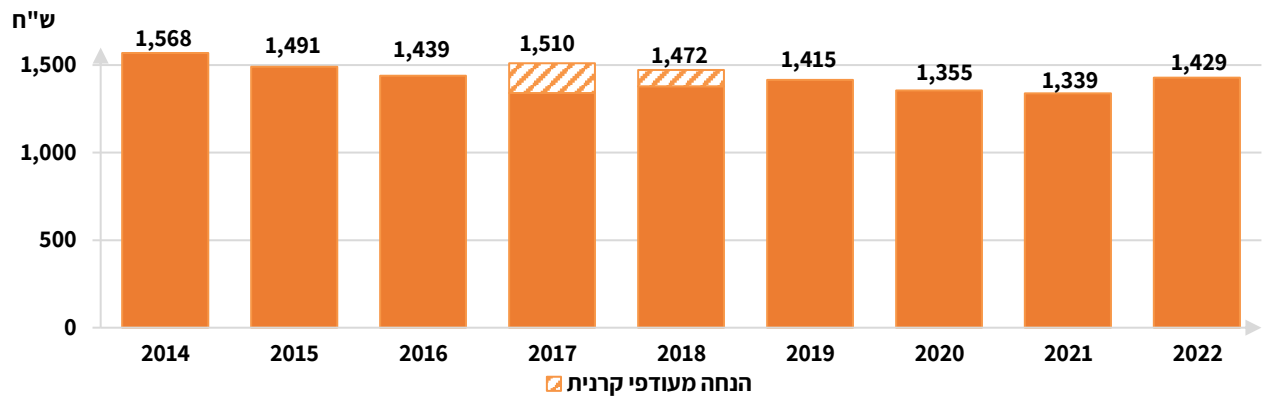
בתרשים 2 מוצגת הפרמיה הממוצעת של ביטוח רכב חובה לכלי רכב פרטיים ומסחריים עד 3.5 טונה.

¹ פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], תש"ל-1970.

² הלמ"ס, **מאגר מחירים מרכזי**, מדד המחירים לצרכן, אוחר: 25 בפברואר 2024. יש לסייג שקיימים הבדלים מהותיים בין מנגנון ביטוח החובה באירופה ובישראל המקשים על ההשוואה, ועל כן מחירי ביטוח חובה באיחוד האירופי מובא כנקודת ייחוס כללית.

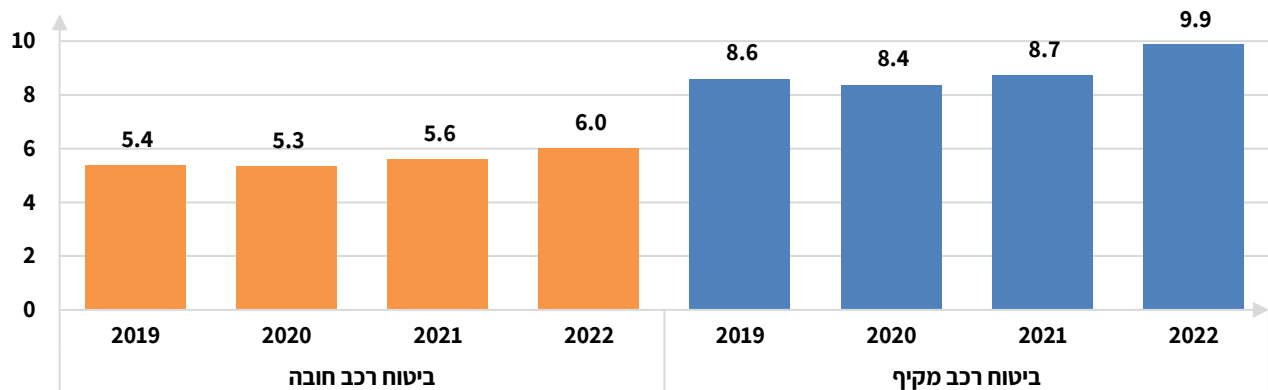
Eurostat, [Harmonised index of consumer prices \(HICP\)](#), Motor vehicle insurance, retrieved: February 25th 2024.

תרשים 2: פרמיה ממוצעת של ביטוח חובה לרכב פרטי ומסחרי עד 3.5 טונה (2014-2022)³

אפשר לראות שבשנים 2014 עד 2021 הפרמיה הממוצעת של ביטוח רכב חובה הייתה במגמת ירידה. אפשר לשייך ירידה זו, בין היתר, לכניסתם לשוק של רכבים בטיחותיים יותר המצוידים במערכות בטיחות שבגינן ניתנו הנחות משמעותיות על ידי חברות הביטוח. ב-2022 הפרמיה הממוצעת עלתה בכ-7%. בתרשים 3 מוצגים דמי הביטוח ששולמו לחברות הביטוח עבור ביטוח מקיף וביטוח רכב חובה בשנים 2019-2022.

תרשים 3: דמי ביטוח ששולמו לחברות הביטוח עבור ביטוחי רכב (2019-2022, מיליארדי ש"ח)⁴

אפשר לראות כי בשנת 2022 סך ההכנסות מביטוחי רכב היה 15.9 מיליארד ש"ח - 6 מיליארד ש"ח ביטוח חובה ו-9.9 מיליארד ש"ח ביטוח מקיף. העלייה בדמי הביטוח בשנת 2022 הייתה גבוהה לעומת שנים קודמות. כך, עלייה במחיר ביטוח רכב בנקודת אחוז מובילה לגידול של כ-160 מיליון ש"ח בתשלומי ביטוח. בשנת 2019 משקל ביטוח רכב בסך ההוצאה של משקי בית היה כ-1.8%⁵.

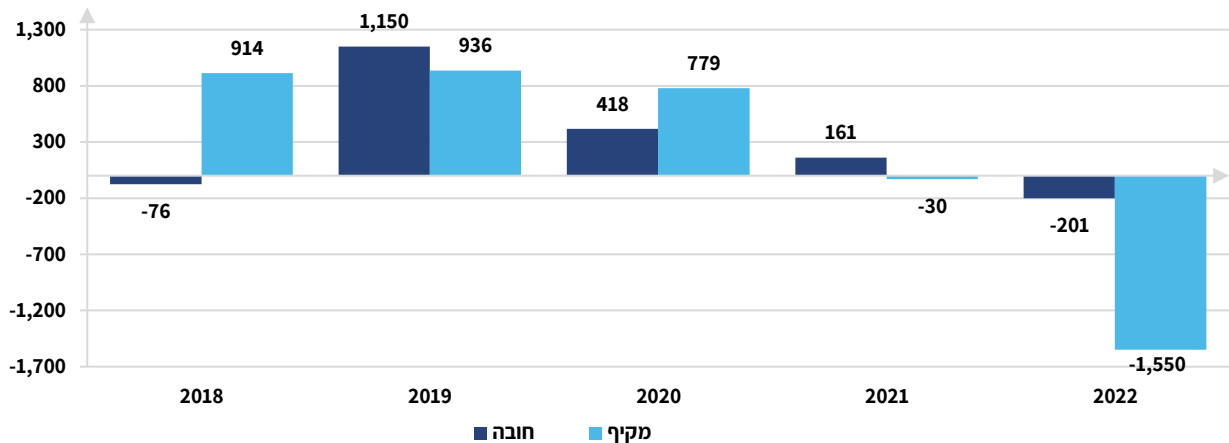
בתרשים 4 מוצג הרווח הכולל של חברות הביטוח בענפי ביטוח רכב חובה ומקיף.

³ רשות שוק ההון, דוח שנתי 2022, פרק 5 - נתונים כמותיים בתחום הביטוח, 21 בפברואר 2024, עמ' 120. בשנים 2017-2018 ניתנה למבוטחים הנחה בגין השבת כספים עודפים שהצטברו בחשבון קרנית (קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים).

⁴ רשות שוק ההון, דוח שנתי 2021, פרק ג' - נתונים כמותיים בתחום הביטוח, 20 בספטמבר 2022; מערכת מידע לציבור - חברות הביטוח, חברות מנהלות, קרנות פנסיה וקופות גמל, אוחר: 28 בפברואר 2024.

⁵ הלמ"ס, סקר הוצאות משקי בית 2019, לוח 1.1 - הכנסה והוצאה חודשית לתצרוכת (מוצרים בודדים) בחמישונים של משקי בית, לפי הכנסה נטו לנפש סטנדרטית, 31 ביולי 2022.

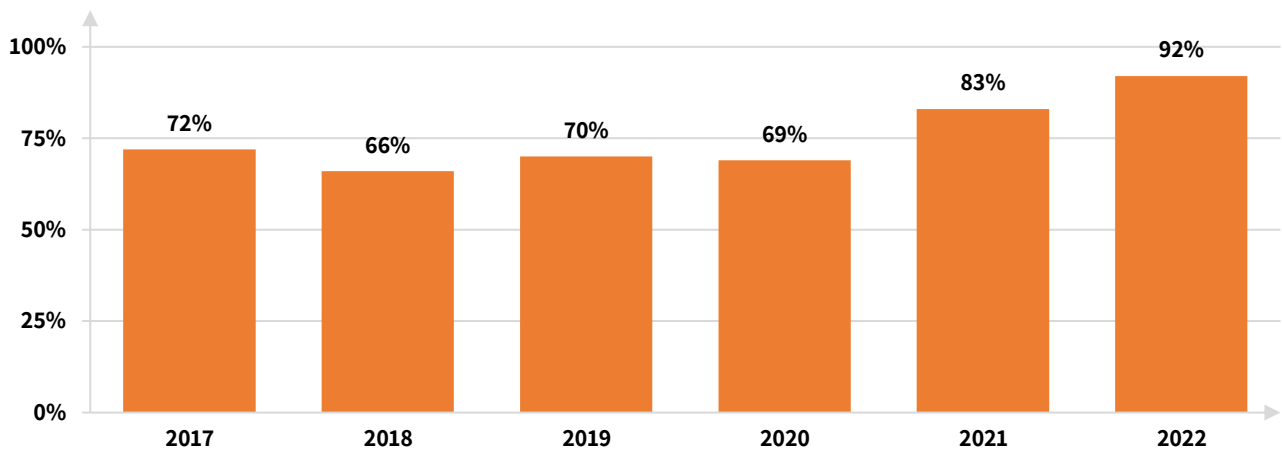
תרשים 4: רווח כולל בענפי ביטוח רכב חובה ומקיף (2018-2022, מיליוני ש"ח)⁶

אפשר לראות שבשנים 2020-2022 הייתה מגמת ירידה ברווח הכולל של הענף. למרות עליית הפרמיות בשנת 2022. בשנת 2022 סך הפרמיות בביטוח מקיף היה כ-9.9 מיליארד ש"ח, עלייה של כ-13.7% לעומת 2021, סך תשלומי חברות הביטוח בגין תביעות היה כ-9.1 מיליארד ש"ח, עלייה של כ-28% לעומת 2021, וכתוצאה מכך בשנת 2022 נוצר לחברות הביטוח הפסד של כ-1.5 מיליארד ש"ח בביטוח מקיף ושל כ-200 מיליון ש"ח בביטוח חובה.

אחד המדדים לרווחיות של ענף הביטוח הוא **שיעור הנזקים** (Loss Ratio), קרי היחס בין התביעות ששילמה חברת הביטוח לפרמיות שהיא גבתה. בתרשים 5 מוצג שיעור הנזקים של חברות בענף ביטוח רכב בשנים האחרונות.

תרשים 5: שיעור הנזקים בענף ביטוח רכב רכוש (2017-2022)⁷

אפשר לראות כי בשנים 2017-2020 שיעור הנזק היה בין 66%-72%, בשנת 2021 עלה ל-83% ובשנת 2022 עלה לכ-92%, והדבר הניב כאמור לחברות הביטוח הפסדים של כ-1.5 מיליארד ש"ח מענף ביטוחי הרכב. שיעור הנזקים מושפע מהתדירות שבה קורים אירועי ביטוח כגון עלות החלפה של הרכב (ראו סעיף 2.1), עלות תיקון של הרכב (ראו סעיף 2.2), גניבות רכב (ראו סעיף 2.3) ותאונות (ראו סעיף 2.4).

⁶ רשות שוק ההון, [מערכת מידע לציבור - חברות הביטוח, חברות מנהלות, קרנות פנסיה וקופות גמל](#), אוחזר: 4 ביולי 2023.

⁷ רשות שוק ההון, דוח שנתי 2021, פרק ג' - נתונים כמותיים בתחום הביטוח, 20 בספטמבר 2022, עמ' 18; הודעה לעיתונות, [רשות שוק ההון מונעת קיזוז לא מוצדק מהפיצוי הכספי למבוטחים בתביעת רכב](#), 4 ביוני 2023.

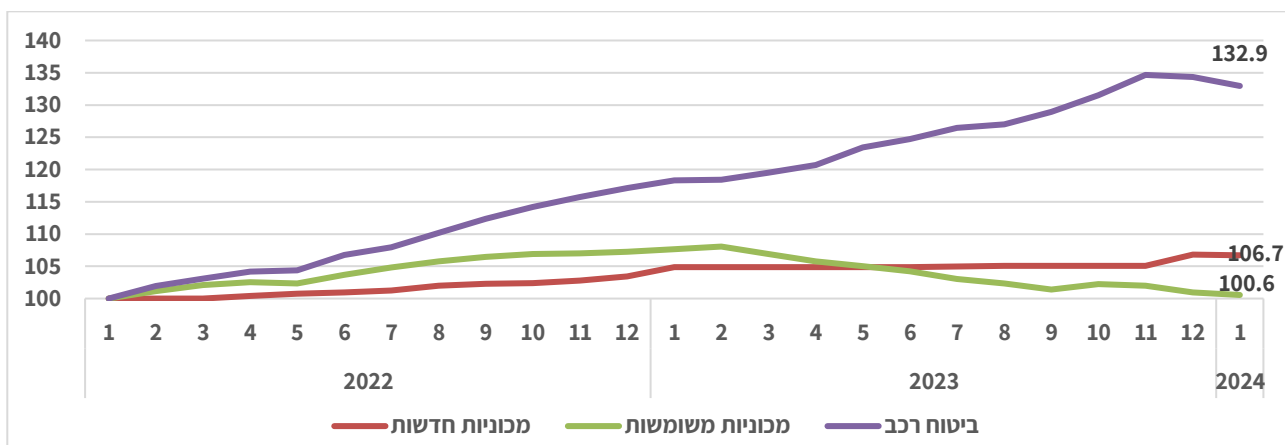
2. גורמים המשפיעים על עלות ביטוחי הרכב

התעריפים של ביטוחי הרכב מושפעים מגורמים שונים, ובהם מידת הסיכון להתרחשות של מקרה ביטוח כגון תאונת דרכים או גנבת רכב, מעלות הנזק, שמושפעת ממחירי הרכבים ועלות תיקונם, ומהריכוזיות הענף. להלן סקירה של שינויים בגורמים הללו בשנים האחרונות

2.1 מחיר כלי רכב

בתרשים 6 להלן מוצגים, מדד מחירי ביטוח רכב, מדד מחירי רכבים חדשים ומדד מחירי רכבים משומשים בתקופה ינואר 2022 עד ינואר 2024.

תרשים 6: מדדי מחירים של כלי רכב וביטוח רכב (ינואר 2022 עד ינואר 2024)⁸

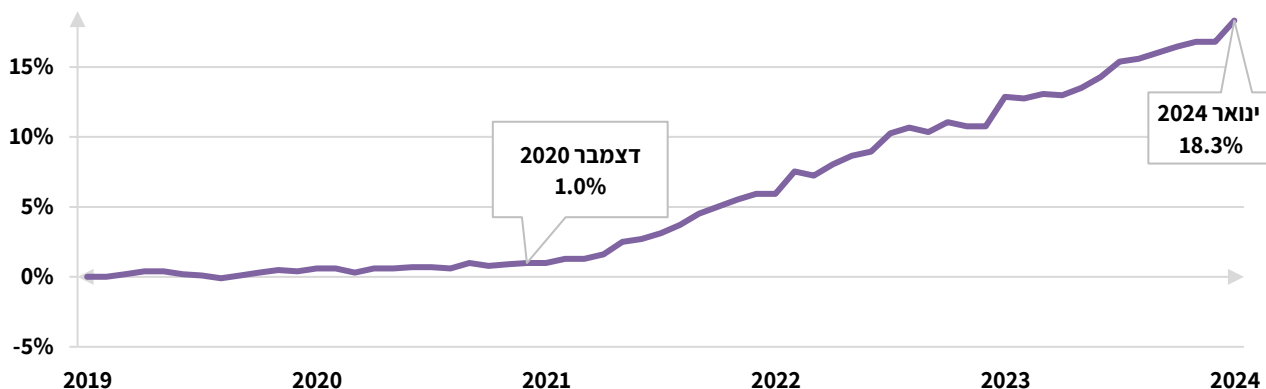

אפשר לראות כי מינואר 2022 עד ינואר 2024 מדדי מחירי מכוניות חדשות ומשומשות עלה ב-6.7% וב-0.6%, בהתאמה, ומדד מחירי ביטוח רכב עלה ב-33%. המשמעות היא שמשקל הוצאות ביטוח משווי הרכב עלה באופן חד.

2.2 מדד חלפים ותיקונים של כלי רכב

בתרשים 7 מוצג השינוי המצטבר במדד מחירי תיקונים וחלפים לרכב בתקופה ינואר 2019-ינואר 2024.

תרשים 7: שינוי מצטבר במדד מחירי תיקונים וחלפים לרכב (ינואר 2019 עד ינואר 2024)⁹

⁸ הלמ"ס, מאגר מחירים מרכזי, כניסה: 26 בפברואר 2024.

⁹ הלמ"ס, מחולל מחירים ומדדי מחירים, סדרה: 140725 - תיקונים וחלפים לרכב, אוחר: 26 בפברואר 2024.

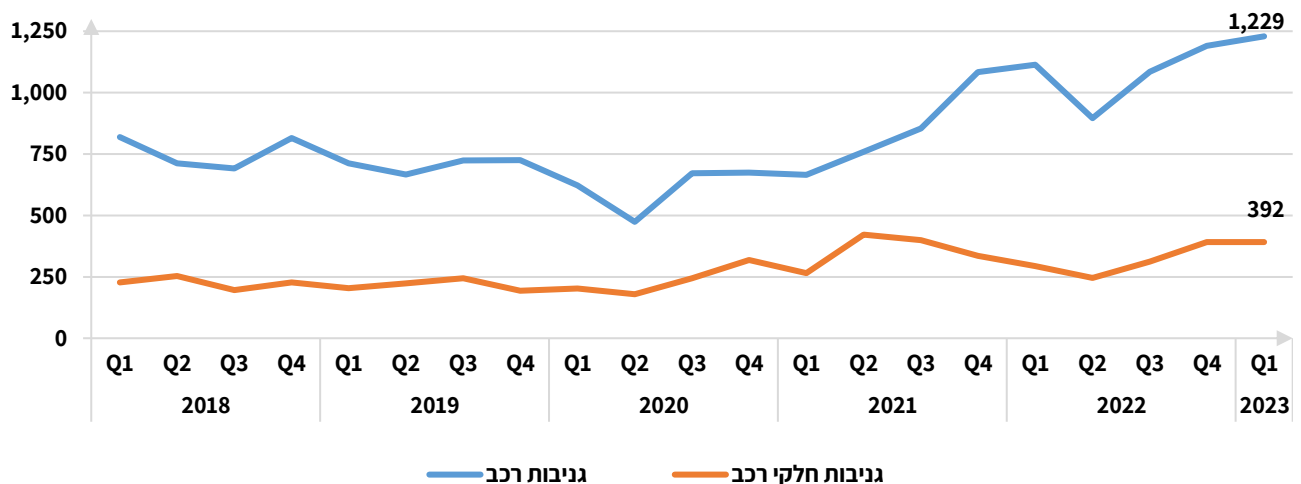
אפשר לראות שבשנים 2019 עד 2020 עלה מדד מחירי תיקונים וחלפים בשיעור מצטבר של כ-1% ובשנים 2021 עד 2024, המדד עלה בכ-17.3% נוספים, כלומר החל משנת 2021 מחירי תיקונים חלפים עולים בשיעור גבוה יותר מאשר בעבר. בתביעות ביטוח מקיף בהן שווי הנזק לרכב גבוה מ-50% משווי הרכב, עשוי להיקבע אובדן להלכה או **אובדן גמור** (Total Loss), ובמקרה זה חברת הביטוח תשלם למבוטח את מלוא שווי הרכב, דבר שמגדיל את גובה הפיצוי למבוטח.¹⁰ עלייה במחירי תיקונים וחלפים עשויה להביא לעלייה בהיקף תביעות הביטוח בהן נקבע אובדן גמור וזה עשוי להגדיל את שיעור הנזקים (ראו בתרשים 5 לעיל) ולהביא לעלייה בפרמיות. השפעה נוספת שיש למחירי תיקונים וחלפים היא שמחירי חלפים גבוהים יותר הם **תמריץ כלכלי לגנבות רכב** הנעשות לשם השגת חלפים.¹¹

לפי רשות שוק ההון, גורם עיקרי לעלייה בתשלומי התביעות בשנתיים האחרונות הוא **עיוות בשוק החלפים לרכב**. לרוב, מחירי החלפים שעל בסיסם משולמת תביעת ביטוח מצוטטים בהתאם למחירון יבואני החלפים ולא לפי מחיר השוק של החלף. מחירי החלפים משפיעים על עלות תיקון הרכב ועל מספר הרכבים שיושבתו בעקבות אובדן גמור (Total Loss). מבדיקות שערכה הרשות, מחירי המחירון עשויים להיות גבוהים בעשרות אחוזים מהמחיר שבו אפשר לרכוש חלף זהה. בעקבות תופעה זו חלה עלייה בעלות התביעות ובשל כך גם הפרמיה למבוטחים עלתה.¹²

2.3 גנבות רכב

בתרשים 8 מוצגים היקף גנבות רכבים וחלקי רכבים ביחס לכלל הרכבים במשך בשנים 2018-2023 לפי רבעון.

תרשים 8: גנבות רכבים וכלי רכבים (מספר תיקי עבירה למיליון רכבים ברבעון, 2018-2023)¹³

אפשר לראות שבשנים 2021 עד 2023 הייתה עלייה בגנבות הרכב וחלקי הרכב. במונחים שנתיים **מספר גנבות הרכב למיליון רכבים במשק עלה בכ-50%**, מכ-2,827 בשנת 2019 לכ-4,286 בשנת 2022.

¹⁰ הוראות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986.

¹¹ רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, [מחירי ביטוח רכב סקירה לוועדת הכלכלה](#), 6 ביולי 2023.

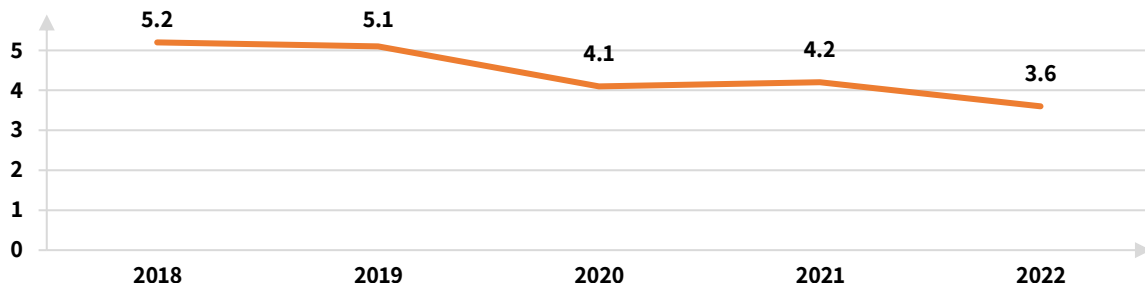
¹² רשות שוק ההון, הודעה לעיתונות, [רשות שוק ההון מונעת קיזוז לא מוצדק מהפיצוי הכספי למבוטחים בתביעת רכב](#), 4 ביוני 2023.

¹³ משטרת ישראל, [פירוט של תיקי פשיעה לפי אזור רבעון וסוגי עבירות](#), עודכן: 25 באפריל 2023; הלמ"ס, [כלי רכב מנועיים בישראל בשנת 2022](#), 2 באפריל 2023. עיבוד של מרכז המחקר והמידע של הכנסת. מספר הגניבות ביחס למספר כלי הרכב במשק בסוף שנה קודמת.

2.4 תאונות דרכים

בתרשים 9 מוצג שיעור המעורבות בתאונות דרכים עם נפגעים של כלי רכב פרטיים בשנים 2018 עד 2022.

תרשים 9: מעורבות כלי רכב פרטיים בתאונות דרכים עם נפגעים (תאונות לאלף כלי רכב)¹⁴

אפשר לראות כי שיעור התאונות ל-1,000 כלי רכב ירד מ-5.2 בשנת 2018 ל-3.6 בשנת 2022 – ירידה של כ-30%. בשנת 2021 הייתה עלייה קלה לעומת 2020, ייתכן כי בגין מיעוט נסיעות בשנת 2020 בגין מגפת הקורונה.

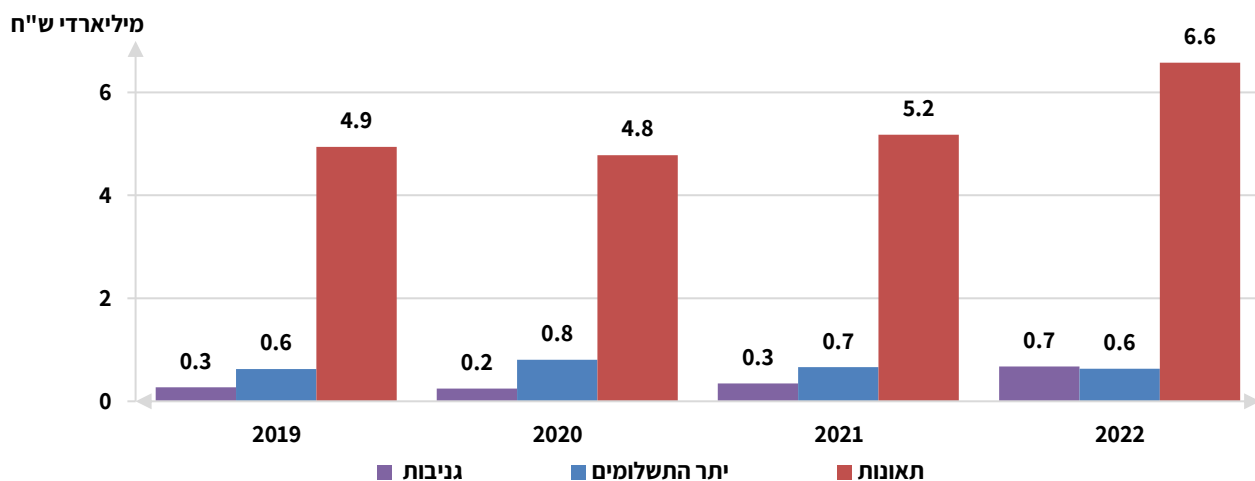
2.5 ריכוזיות בענף

בשוק ביטוח הרכב פועלות 16 חברות ביטוח. מחירי הביטוח נקבעים בשוק ביטוחי הרכב ולכן אחד הגורמים המשפיעים על המחיר של ביטוחי רכב הוא רמת הריכוזיות בשוק. ב-2022 מדד הרפינדל-הירשמן (HHI), המודד את רמת הריכוזיות, בשוק ביטוחי הרכב רכוש וחובה היה כ-9%, נתון שמעיד על ריכוזיות נמוכה בשוק ביטוחי הרכב.¹⁵

3. סיכום

בתרשים 10 להלן מוצג פילוח של תשלומי תביעות ביטוח מקיף ששילמו חברות הביטוח בענף.

תרשים 10: פילוח תשלומי תביעות בענף ביטוח רכב מקיף (2019-2022, מיליארדי ש"ח)¹⁶

¹⁴ הלמ"ס, [כלי רכב מנועיים בישראל בשנת 2022](#), 2 באפריל 2023. הנתון מתייחס לכלי רכב פרטיים בלבד ללא אוטובוסים, משאיות אופנועים ועוד.

¹⁵ רשות שוק ההון, דוח שנתי 2022, [פרק 5 – נתונים כמותיים בתחום הביטוח](#), 21 בפברואר 2024, עמ' 115. יש לסייג מדד זה שכן לא נכלל בו מבנה האחזקות בחברות הביטוח, לדוגמה שומרה ומנורה מוחזקות שתיהן על ידי חברת מנורה מבטחים החזקות בע"מ.

¹⁶ רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון, מערכת מידע לציבור, [טופס בר2 - פילוח התביעות המשולמות רכב רכוש](#), אוחר: 26 בפברואר 2024. עיבוד של מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

אפשר לראות כי תשלומי תביעות ביטוח מקיף בשנת 2022 היו 7.9 מיליארד ש"ח, גידול של **27%** לעומת 2021, תשלומי תביעות בגין **תאונות דרכים** היו כ-6.6 מיליארד ש"ח, גידול של כ-**27%** לעומת 2021, תשלומי תביעות בגין **גנבות** היו כ-0.7 מיליארד ש"ח, גידול של כ-**94%** לעומת 2021, ותשלומי תביעות בגין יתר הגורמים היו כ-0.6 מיליארד ש"ח, ירידה של כ-**4%** לעומת 2021. כמו כן, בשנת 2022 כ-83% מתשלומי תביעות ביטוח הם בגין תאונות, כ-9% בגין גנבות וכ-8% בגין יתר הגורמים.

מניתוח הגורמים העיקריים המשפיעים על מחירי ביטוח רכב נראה כי הסיבות המרכזיות לעליית מחירי ביטוח מקיף רכב בשנים האחרונות הן הגידול בגנבות רכב ועליית מחירי החלפים.